

SOUBOR KACHLŮ Z HRADU PECKA, OKR. JIČÍN

Pavel Drnovský

1. ÚVOD

Hrad Pecka se nachází nad stejnojmenným městečkem v okrese Jičín. Zdaleka viditelná zřícenina dominuje krajině Krkonošského podhůří (obr. 1:1). Cílem práce je zpracovat a vyhodnotit doposud nepublikovaný bohatý soubor kachlů, který je uložen v depozitáři Muzea východních Čech v Hradci Králové. Článek volně navazuje na dřívější studii (Drnovský 2015), která se věnovala zpracování nálezů kachlů z nedalekého hradu Kumburku, z něhož pochází řada analogických motivů.

2. STRUČNÁ HISTORIE HRADU PECKA A NÁSTIN VÝVOJE JEHO STAVEBNÍ PODOBY

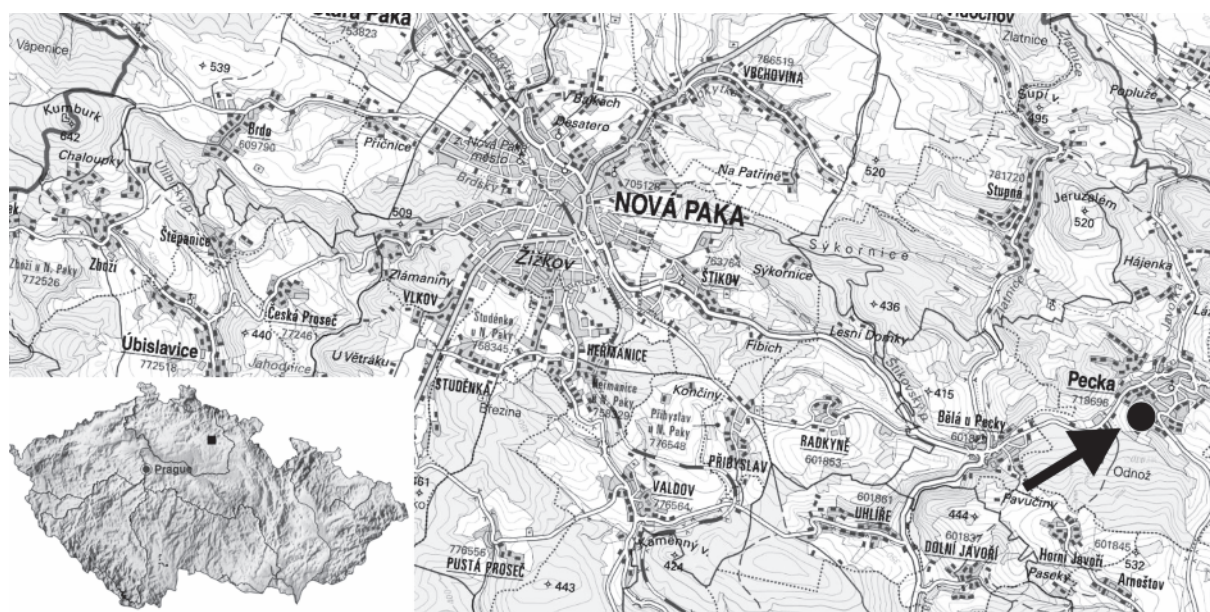
Hrad Pecka se v písemných pramenech poprvé připomíná v roce 1322, kdy jej ve svém predikátu použil Budivoj z Pecky z rodu pánů ze Železnice (Sedláček 1887, 104). V literatuře se pak objevují názory, že hrad mohl být vystavěn již v 2. polovině 13. století králem Přemyslem Otakarem II. (cf. Kociánová – Pavel – Tomíček 2010, 5), tyto domněnky však doposud nejsou hodnověrně podloženy. Páni ze Železnice drželi hrad až do konce 15. století. Od roku 1417 se jako majitel připomíná Jarek ze Železnice (někdy též z Pecky), který na počátku husitských válek vystupoval v opozici k východočeským husitům (Šimek a kol. 1989, 364); proto byl hrad od srpna 1432 až do února 1433 neúspěšně obléhán. Ačkoliv nebyla Pecka dobyta, musel Jarek přestoupit k sirotkům. Jeho syn Vaněk z Pecky držel hrad až do 60. let 15. století, kdy se dostává v rámci dědictví po jeho dceři do rukou Protivy z Rožmitálu (Sedláček 1887, 104). V roce 1475 se Pecky ujímá Matěj mladší Hořický z Hořic (Durdík – Sušický 2012, 100). Nový majitel patřil k předním stoupencům krále Jiřího z Poděbrad a během jeho držení, které trvalo čtyřicet let, lze předpokládat řadu stavebních úprav. Po jeho smrti jeho syn Vilém Hořický roku 1515 Pecku prodává, čímž nastává sedmnáctileté období, během kterého se majitelé často střídali. Od roku 1532 až do počátku 17. století patřil Škopkům z Bílých Otradovic. Z této doby se nám dochoval popis hradního panství, ke kterému náleželo městečko a 19 vsí (Sedláček 1887, 105). V roce 1603 díl hradu vyženil Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic. Roku 1612 třetí manželka Kryštofa Haranta Anna Salomena odkoupila od Adama Škopka zbývající část hradu, a obě části tak byly spojeny (Šimek a kol. 1989, 365). Roku 1624 se Pecka dostala nucenou koupí do rukou Albrechta z Valdštejna, který však o hrad nejevil větší zájem a přenechal ho nově založenému klášteru kartuziánů ve Valdčicích (Durdík – Sušický 2012, 100). Hrad od té doby sice sloužil jako správní středisko panství, ale jeho význam pomalu upadal, což se odrazilo v jeho postupném chátrání. Po zrušení kláštera v rámci josefínských reforem se situace přirozeně zhoršila a rozsáhlý požár v roce 1830 proměnil neudržívaný objekt v zříceninu. Ve 20. letech minulého století získalo hrad městečko Pecka a od 40. let zde probíhají památkové úpravy.

Hrad při svém založení respektoval tvar skalního výběžku, díky čemuž dostal výrazně protáhlý půdorys (cca 80 × 30 m). Tento prostor byl ohraničen mohutnou obvodovou hradbou, která dosahovala šířky až 2 m (obr. 1:2). V této fázi hradu dominovaly dvě okrouhlé věže. Severní chránila dnes již neexistující vstup do hradu, jižní byla mírně předsazena před hradbu a mohla plnit i flankovací funkci (Durdík – Sušický 2012, 102). K této věži byl přistavěn palác, ze kterého se dodnes dochovaly pouze suterénní prostory. Patrně během 15. století se hrad dočkal vylepšení obrany v podobě doplnění parkánové hradby a na východě o čtverhranné bašty (Kociánová – Pavel – Tomíček 2010, 5). Na přelomu 15. a 16. století byla patrně za Mikuláše Hořického sjednocena zástavba při západní straně do jediného křídla. K výraznější přestavbě došlo za Škopků z Bílých Otradovic, kteří stavbě vtiskli nový charakter, kdy byl vybudován východní a posléze i západní palác, celkovou renesanční přestavbu pak dokončil Kryštof Harant (Kociánová – Pavel – Tomíček 2010, 5).

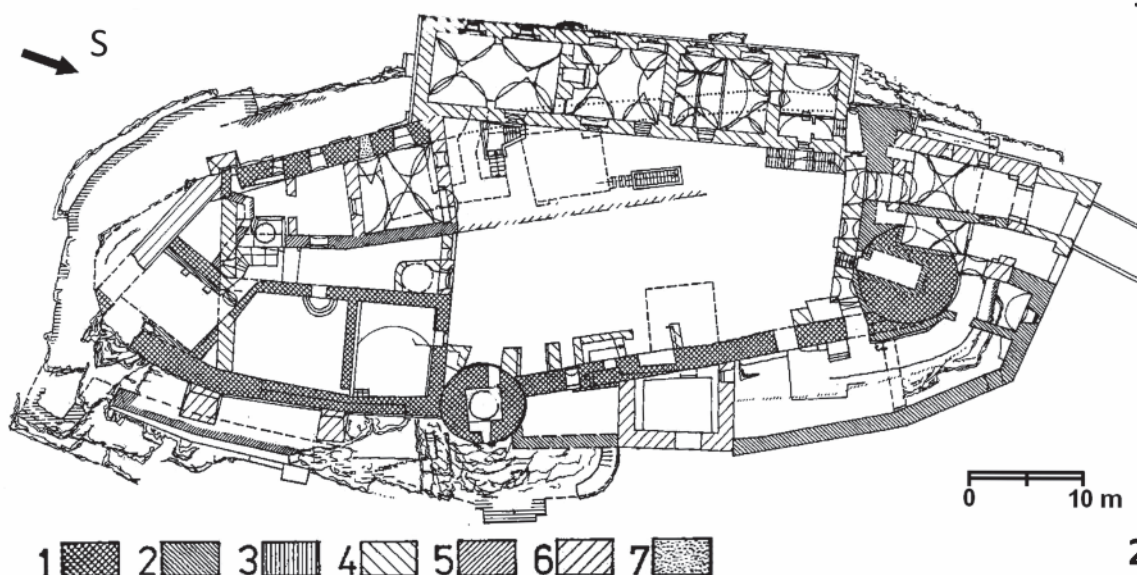
3. SOUBOR KACHLŮ Z HRADU PECKA ULOŽENÝ V KRÁLOVÉHRADECKÉM MUZEU

3.1. Obecná charakteristika, nálezové okolnosti a uložení

V muzeu Východních Čech v Hradci Králové se nachází rozsáhlá kolekce nálezů pocházející z hradu Pecka. Většina z nich sem byla přemístěna z Městského muzea v Nové Pace. V souboru se nachází jak kovové, tak i keramické artefakty. Předkládaná studie přináší vyhodnocení bohatého souboru nádobkových a komorových kachlů. Bohužel postrádáme bližší nálezové okolnosti nálezů. Podle popisu sáčků lze vyčíst pouze údaj, že výkopy probíhaly v letech 1973 a 1974 na jižní straně hradby, ani přírůstková kniha hradeckého muzea nepřináší bližší podrobnosti. Celý soubor nese přírůstkové číslo 48/78. Zemní práce byly patrně vyvolány některou z památkových úprav, které na hradě v minulém století probíhaly.

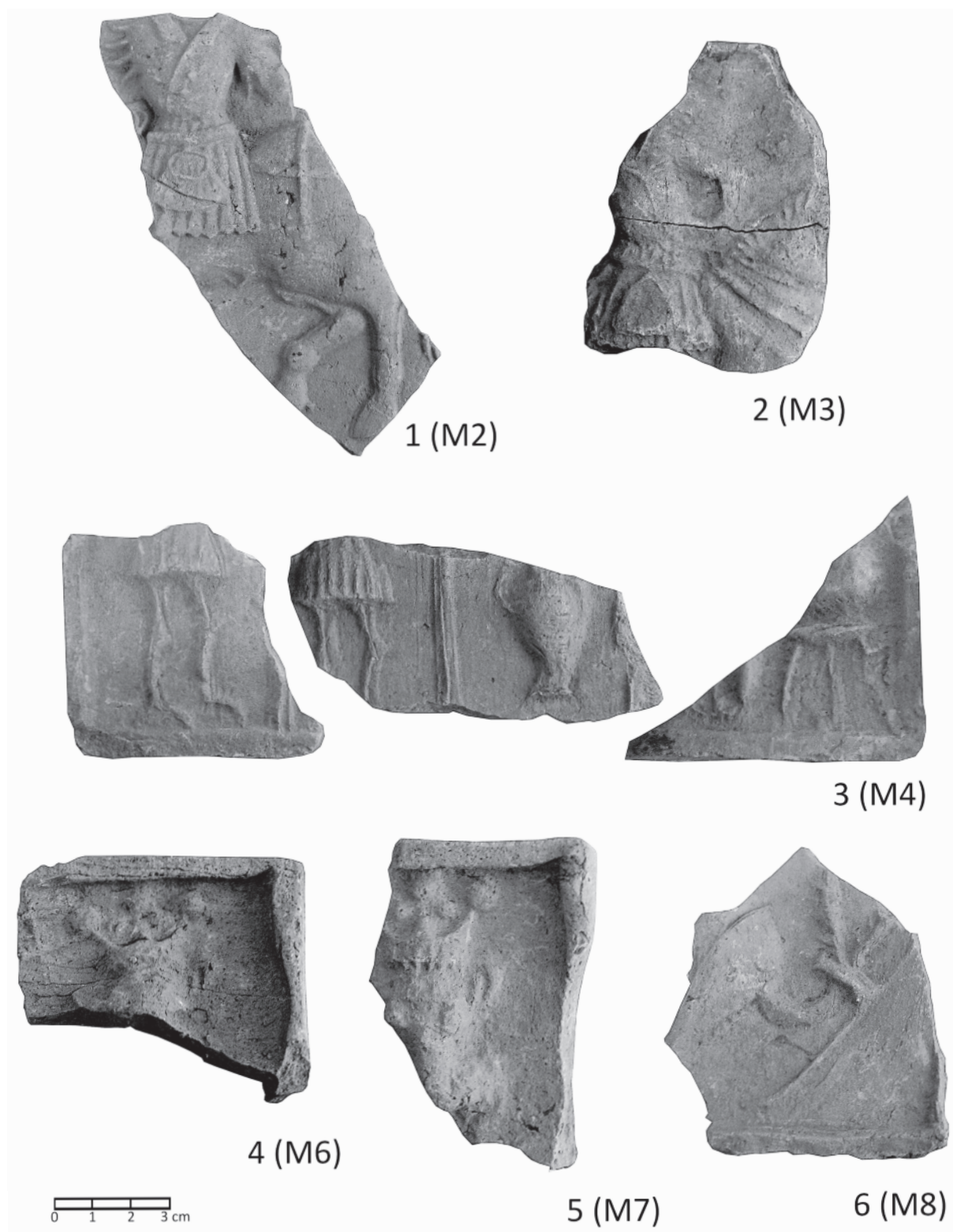

1

2

Obr. 1. Hrad Pecka. 1. Poloha hradu vůči městu Nová Paka a poloha lokality na mapě České republiky. 2. Půdorys hradu s rozlišením stavebních fází podle T. Tomíčka a D. Houškové (Durdík – Sušický 2012, 101). Vysvětlivky: 1 – zdivo z konce 13. století; 2 – gotické zdivo 14.–15. století; 3 – zdivo z doby okolo poloviny 15. století; 4 – pozdně gotické zdivo z doby okolo roku 1500; 5 – renesanční zdivo z druhé poloviny 16. století; 6 – pozdně renesanční zdivo z doby okolo 1600; 7 – zdivo z 19. století

Obr. 2. Hrad Pecka. 1–6 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů

Lze však předpokládat, že součástí souboru jsou i starší nálezy, které byly v novopackém muzeu uloženy ještě před přemístěním do Hradce. Další nálezy kachlů z Pecky jsou uloženy v muzeu v Jičíně a část i ve sbírkách samotného hradu. Oproti hradeckému souboru se však jedná o výrazně menší kolekce.¹

¹ Nálezy uloženy v muzeu v Jičíně i na hradě Pecka jsem prošel, ale z důvodu jejich snížené dostupnosti pro badatelské účely nebudou zahrnuty do této studie. Neobsahovaly však jiné motivy, než ty, které jsou již přítomny v hradeckém souboru.

3.2. Kachle nádobkové

V souboru se nachází celkem 16 zlomků nádobkových kachlů (731 g). Jelikož se však jedná pouze o fragmenty, nelze blíže určit jejich typologické rozlišení. Okraj se dochoval celkem v osmi případech, pokaždé byl jednoduše ukončený. Ve čtyřech případech se jednalo o rohy, což dokládá výskyt kachlů s pravouhlým ústím. Na vnější straně pláště byla umístěna rytá i vývalková šroubovice, na vnitřní straně se v několika případech objevila obvodová lišta. Jeden zlomek byl na vnitřní straně opatřen zelenou glazurou, která však nepokrývala celou plochu, lze tak uvažovat spíše o nedopatření hrnčíře, než o záměru.

3.3. Kachle komorové

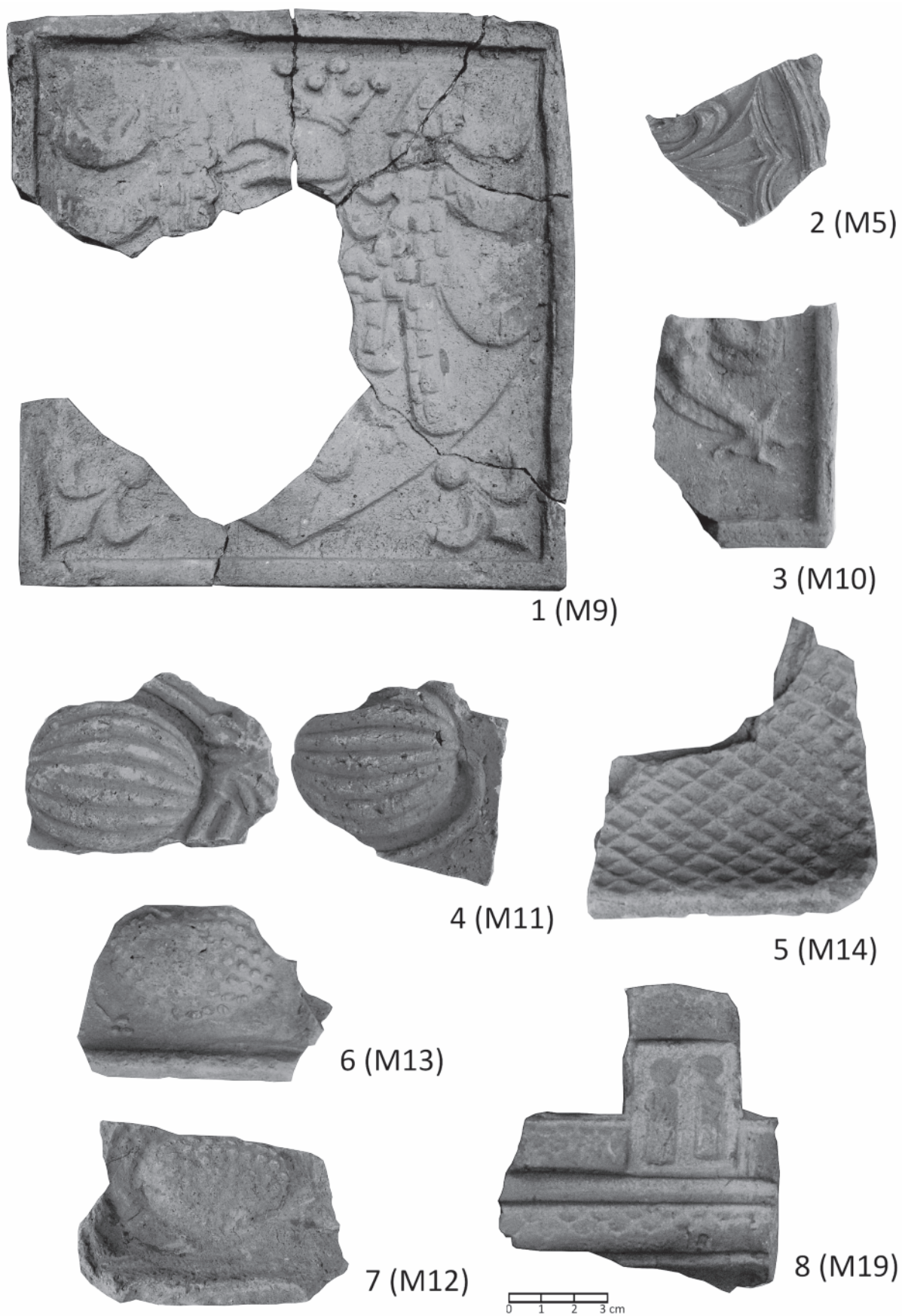
Celkem se podařilo rozpoznat 551 fragmentů, které pocházejí z různých částí komorových kachlů. Nejčastěji se jedná o zlomky čelních vyhřívacích stěn (dále ČVS). Jde o značně fragmentární soubor, žádný kachel se nedochoval kompletní. Z tohoto důvodu nemohl být celkem na 103 zlomcích ČVS blíže určen výzdobný motiv. Celkem se podařilo rozpoznat 52 výzdobných motivů, které lze následně rozdělit podle stylu ztvárnění na kachle gotické a renesanční až raně barokní.

Kachle v gotickém a pozdně gotickém stylu tvoří z hlediska technologie poměrně homogenní soubor. Naprostá většina kachlů byla ponechána v režné povrchové úpravě. Několik jedinců bylo přetřeno stříbřitou engobou a jeden kachel byl překryt zelenou glazurou. Komory se v této skupině na rozdíl od mladších nálezů téměř nedochovaly. Na vnitřní straně ČVS lze pozorovat postup při vmačkávání do formy a na několika jedincích také stopy po proražení záchytného otvoru do pláště komory, kdy hrnčíř zavadil i o zadní stěnu ČVS. Mladší nálezy, jež lze zařadit do období renesance a raného baroka, již představují rozmanitější soubor. Opět se v naprosté většině jedná o zlomky ČVS, přesto se dochovaly ve větší míře i komory, které mají již vývojově mladší tvar ve formě nízké kuželovité komory. Vyhřívací otvor bývá čtvercovitý i kruhovitý. Okraje komor byly ukončeny prožlabeným okružím. Na ČVS se na několika jedincích dochoval zřetelný otisk dřevěné formy (*obr. 8:4*). Samy ČVS se vyskytují jak v režné, tak glazované podobě.

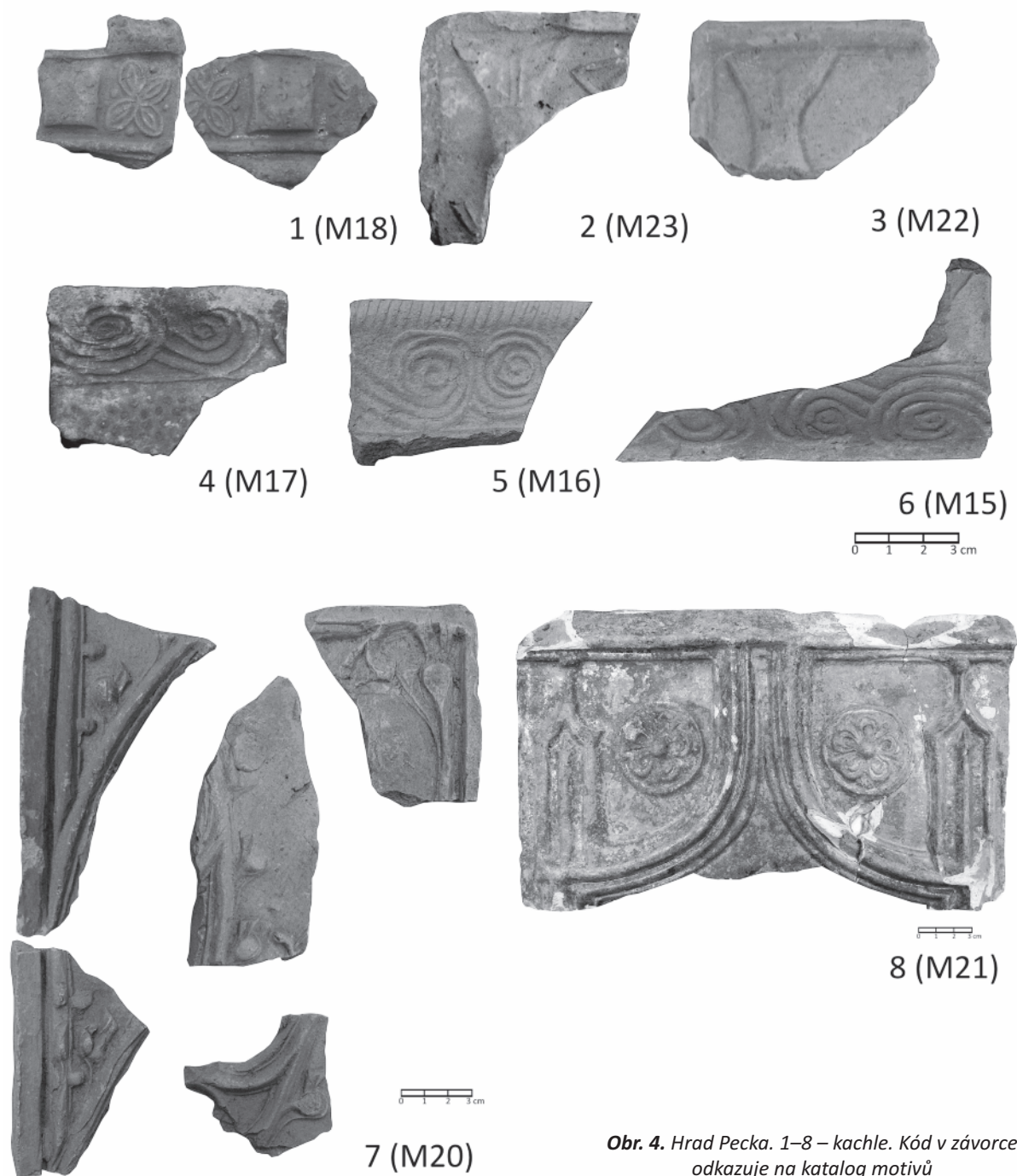
3.3.1. Kachle gotické a pozdně gotické (15. až počátek 16. století)

Světské motivy reprezentují celkem tři motivy. **Motiv 2** zobrazuje část sokolníka na koni (doprava), který je oděn dle tehdejší módy (*obr. 2:1*). Část těla sokolníka na koni (doleva) je zachycena i na dalším zlomku (**motiv 3**), nejedná se však jen o zrcadlově obrácenou variantu předchozího námětu, protože každý sokolník má odlišně ztvárněn oděv a polohu rukou (*obr. 2:2*). Motiv 3 má přímou analogii na ne-dalekém hradě Kumburku (*Drnovský 2015*, 38, pol. 24) a v Praze (*Richterová 1982*, 47, pol. 315, 317, tab. 57:2,4). Mezi profánní výjevy patří i vypodobnění hrnčířů při práci (**motiv 4**; *obr. 2:3*). V našem případě se z poměrně rozšířeného výjevu dochovaly pouze spodní partie ČVS zachycující nohy dvou postav, hrnčířský kruh a spodní část velké nádoby (cf. *Pavlík – Vitanovský 2004*, 120), totožný nález pochází z neznámé lokality na Hořicku (uloženo v muzeu v Hořicích v Podkrkonoší, nepublikováno). Další skupinu představují heraldické náměty. V souboru se podařilo rozpoznat minimálně tři varianty zobrazující českého lva (**motiv 6, 7 a 8**). Pokaždé se však jedná pouze o zlomky. Z prvních dvou se dochovaly části lvích hlav (s odlišnou korunou) ve výskoku vlevo (*obr. 2:4,5*), třetí motiv znázorňoval lva ve výskoku vpravo, který byl navíc umístěn do štítu (*obr. 2:6*). Zobrazení českého lva se řadí mezi běžné heraldické náměty, časté však již není umístění hlavy zcela do rohu ČVS a k okrajové liště. Mezi další heraldické výjevy patří zobrazení orlice, které se oproti předchozím dochovalo téměř v původní podobě (**motiv 9**; *obr. 3:1*). Jedná se o orlici umístěnou do štítu. V dolních rozích ČVS jsou dány stylizované lilie. Analogický kachel je uložen v muzeu v Hradci Králové, bohužel bez bližších nálezových okolností (*Pavlík – Vitanovský 2004*, 131, pol. 855). Za fragment s vyobrazením orlice lze považovat i rohovou část ČVS, na které se dochovala část pařátu (**motiv 10**; *obr. 3:3*). Poslední heraldický motiv představuje zlomek ČVS s bohatě řaseným fafrnochem umístěným do kruhového medailonu (**motiv 5**; *obr. 3:2*). Zobrazení této součásti erbu je typické především pro šlechtické heraldické náměty.

Mezi gotickými komorovými kachli se nachází skupina římsových (korunních) kachlů, které nesou různé podoby ornamentální výzdoby. Rostlinné náměty v podobě různě zobrazených plodů nesou tři motivy (**11, 12 a 13**). V prvním případě (*obr. 3:4*) se jedná o vypodobnění dužnatého plodu – melounu, dýně (?). Shodný motiv je opět znám z hradu Kumburku (*Drnovský 2015*, 40, pol. 60). Z motivů 12 a 13 (*obr. 3:6,7*) se dochovaly pouze úponky hroznů. **Motivy 15, 16 a 17** jsou si na první pohled velmi podobné, takže by se mohlo zdát, že se jedná o fragmenty jednoho výjevu. Při podrobném prozkoumání však vyplyne, že se skutečně jedná o tři různé motivy, které však nesly téměř shodný námět tvořený

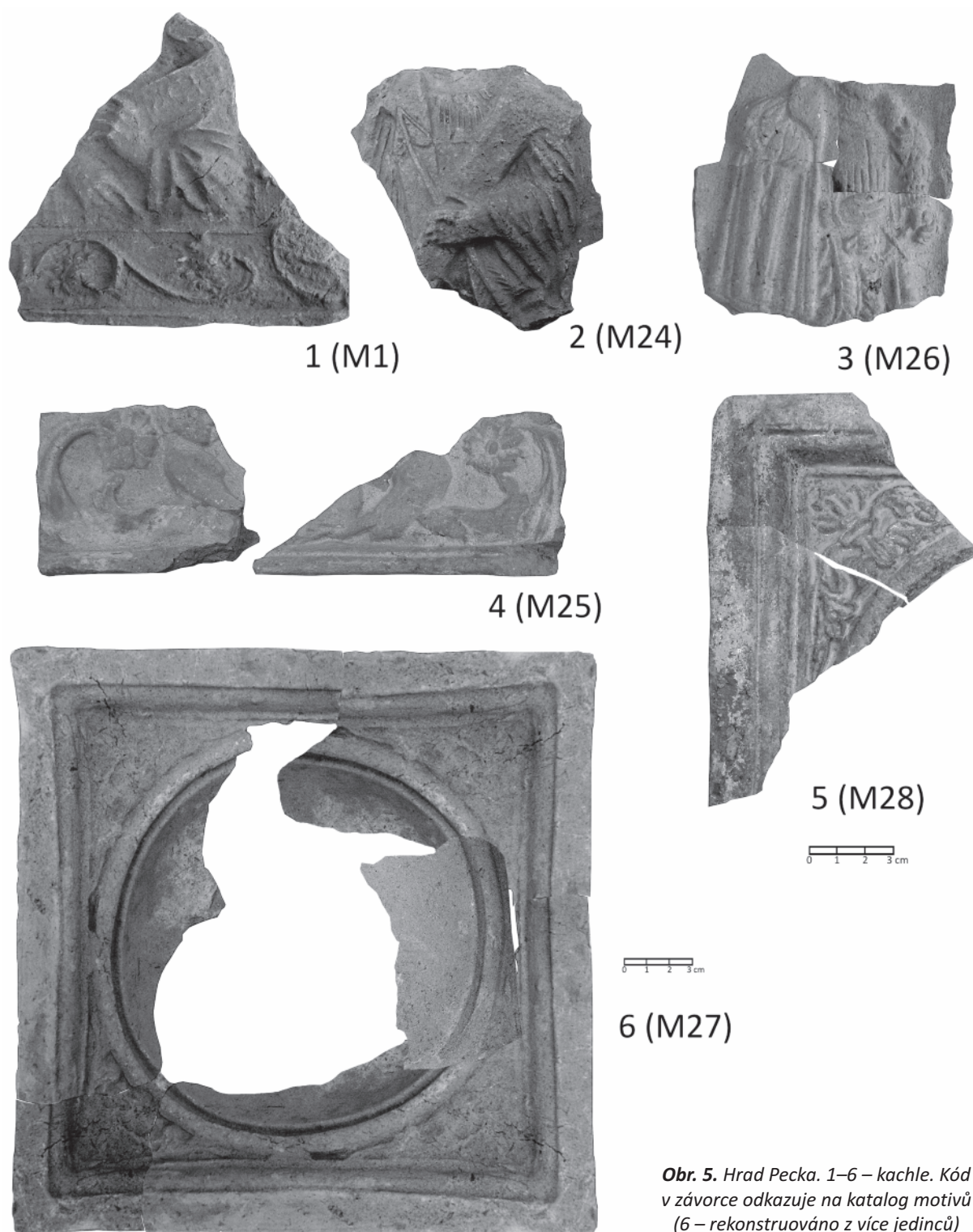

Obr. 3. Hrad Pecka. 1–8 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů

Obr. 4. Hrad Pecka. 1–8 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů

kombinací volut, úponků hroznů a provazců (obr. 4:4–6). Oproti tomu **motiv 14** (obr. 3:5) byl tvořen geometrickým ornamentem složeným ze sítě kosočtverců, díky obdobnému nálezu z neznámé lokality na Hořicku lze doplnit, že kachel byl ukončen cimbuřím (uloženo v muzeu v Hořicích v Podkrkonoší, nepublikováno). Z **motiv 18** (obr. 4:1) se dochovalo pouze cimbuří, které však samo o sobě bylo zdobené stylizovanými čtyřlístky, jež byly umístěny pod stínkami. Podle analogického nálezu z hradu Kumburk můžeme opět dodat, že hlavní námět byl tvořen hrozny vinné révy (Drnovský 2015, 40, pol. 61). Horní zakončení korunního kachle se dochovalo i z **motiv 19**, kde bylo cimbuří doplněno výzdobným prvkem v podobě dvou klíčových střílen v každé stínce (obr. 3:8). Poslední dva ornamentální výjevy zachycují architektonický motiv. V prvním případě se jedná o fragmenty ČVS, jež nesla výzdobu v podobě slepé gotické kružby (**motiv 20**; obr. 4:7). Druhý exemplář (**motiv 21**; obr. 4:8) znázorňuje patrně průčelí katedrály, bohužel se z výjevu zachovala pouze horní část ČVS. Tento kachel byl již celý překryt zelenou

Obr. 5. Hrad Pecka. 1–6 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů (6 – rekonstruováno z více jedinců)

glazurou, která společně s užitím dvou stylizovaných růžic řadí tento kachel na samý závěr pozdně gotického období. U obou posledně jmenovaných motivů lze přepokládat jejich obdélný formát. Poslední dva zástupci skupiny gotických námětů představují fragmenty rohů ČVS, na kterých se dochovala část ocasní ploutve (**motiv 22 a 23**; *obr. 4:2,3*). Z těchto zlomků nelze blíže určit, zda se jednalo o výjev tzv. Meluzíny, nebo zda šlo o zachycení příběhu proroka Jonáše. Do souboru gotických kachlů dále patří kolekce 19 drobných částí ČVS, které nemohly být blíže určeny (kopyta koní, zlomky mluvících pásek, části oděvů), dále pak 25 zlomků okrajových lišt a ČVS bez dochovaného reliéfu.

3.3.2. Kachle renesanční a raně barokní (1. polovina 16. století až 1. polovina 17. století)

Náměty s náboženskou tematikou byly rozpoznány ve dvou případech. **Motiv 1** představuje blíže neurčeného proroka (*obr. 5:1*). Dochovaly se pouze ruce držící mluvící pásku a spodní část těla. Dolní okraj ČVS je lemován stylizovaným rostlinným motivem. Svatá Voršila je pravděpodobně zobrazena na **motivu 24** (*obr. 5:2*). Z celého námětu známe pouze část postavy, která v ruce drží šíp (atribut sv. Voršily). Analogický nálezy je uložen v muzeu v Hořicích, bohužel se z něho rovněž dochovala pouze středová část a neznáme ani jeho nálezy okolnosti. Do skupiny alegorií lze zařadit zlomky nesoucí zobrazení dvou postav (putti?) umístěné do římsového kachle, naneštěstí se dochovaly pouze dva fragmenty, takže celý výjev nelze blíže rekonstruovat (**motiv 25**; *obr. 5:4*). Jako šlechtický portrét lze chápat torzo urozeného muže oděného do renesančních šatů, který levou rukou drží jílec meče (**motiv 26**; *obr. 5:3*).

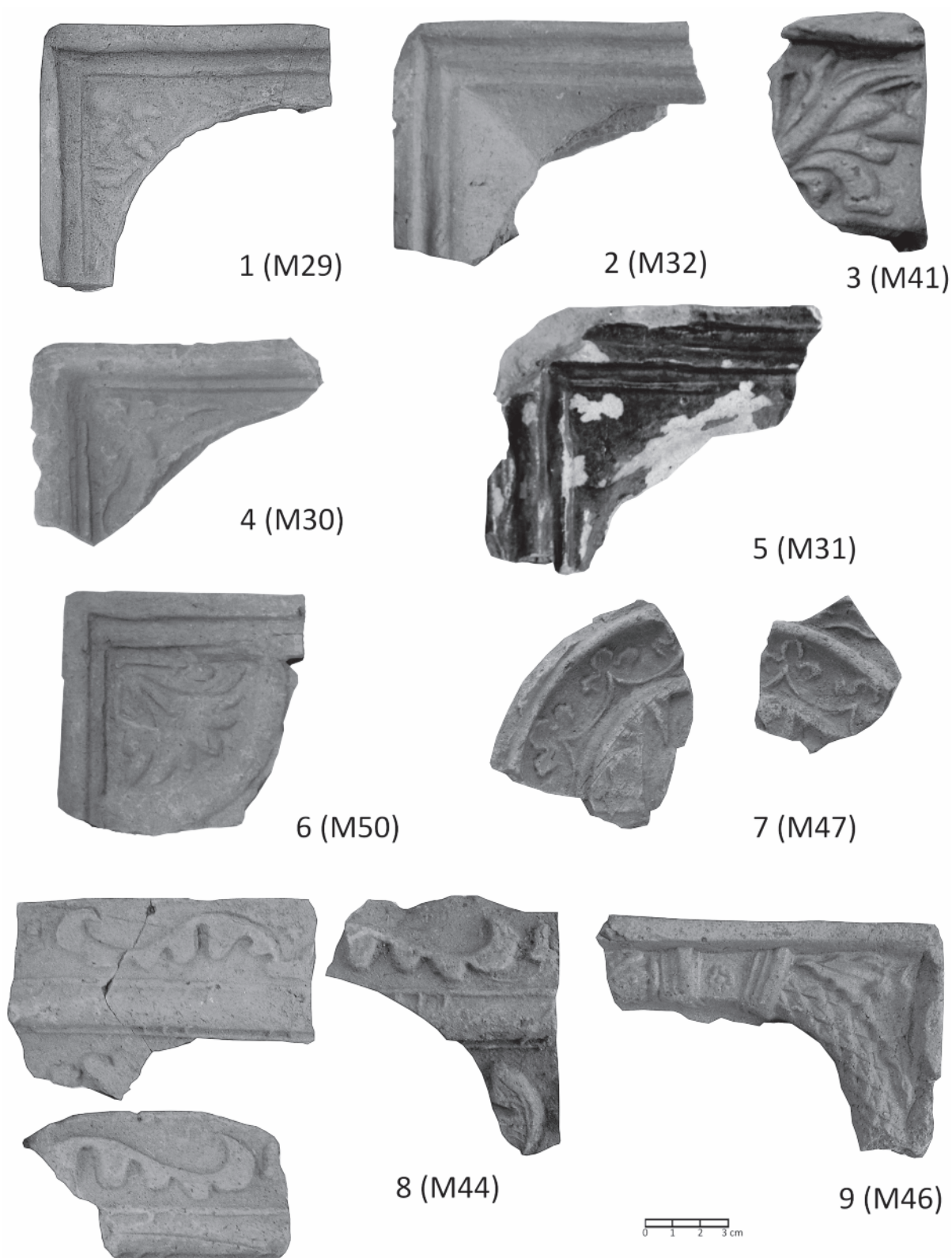
V souboru renesančních a raně barokních výjevů jasně převažují ornamentální náměty. Co se týče počtu zlomků, pak jasně dominují dvě hlavní výzdobné varianty. V prvním případě se jedná o kachle s miskovitým zahloubením (**motivy 27–31**), v druhém pak o různé varianty stylizovaných rostlinných ornamentů (**motivy 33–40**). **Motiv 27** (*obr. 5:6*) se dochoval celkem v 85 zlomcích, bohužel se z fragmentů nepodařilo sestavit kompletní tvar. Kachel měl podobu typickou pro 16. století. Jednalo se o miskovité zahloubení ohraničené prutovým vývalkem a následným prožlabením. V rozích ČVS byly umístěny stylizované rostlinné motivy. Komora kachle byla kuželovitá nízká. Z četných analogií lze uvést například téměř identický kachel z Louňovic pod Bláníkem, který se liší pouze ohraničením miskovitého zahloubení (*Brych 2004*, 202, pol. 525). **Motiv 28** (*obr. 5:5*) je shodný s předchozím výjevem, liší se pouze povrchovou úpravou v podobě zelené glazury. **Motivy 29, 30 a 31** (*obr. 6:1,4,5*) rovněž představují kachle s miskovitým zahloubením. Odlišují se pouze formou provedení stylizované rostlinné výzdoby v rozích ČVS. Do skupiny ornamentálních námětů lze zařadit i **motiv 32** (*obr. 6:2*), který reprezentují dva zlomky kachlů se zrcadlovým zahloubením. Renesanční ornamentální kachle jsou zastoupeny především různými stylizovanými rostlinnými motivy. Zde určitou skupinu vytváří **motivy 33–40** (*obr. 7:1–5*), které mají shodné provedení lišící se pouze samotným ztvárněním reliéfu. Komory této skupiny byly již kuželovité nízké. Celkem se podařilo rozpoznat pět hlavních reliéfních variant (cf. *Tomášková 1999*, 58–59), které jsou složeny z různých kombinací rozvilin a úponků. Motivy 35 a 37 byly vyčleněny kvůli povrchové úpravě ČVS světlou hlinkou a zelenou glazurou. Je pravděpodobné, že tyto náměty byly kdysi součástí minimálně jednoho kamnového tělesa. **Motiv 34** má svou přímou analogii na hradě Kumburk (*Drnovský 2015*, 44, pol. 105).

Další náměty s rostlinným ornamentem se již nedochovaly v tak hojném počtu, aby umožnily rekonstrukci výjevu (**motivy 41–45**). Přítomen je často motiv akantového listovce. Ve všech případech se pak jednalo o římsové varianty komorových kachlů. Zbylé fragmenty ČVS se dochovaly v takovém rozsahu, že již nelze blíže rozpoznat, jaké nesly náměty. **Motivy 46** (*obr. 6:9*) a **47** (*obr. 6:7*) představují zbytky kruhových medailonů, které ohraničovaly hlavní výjev. **Motiv 49** (*obr. 8:3*) tvoří 19 převážně různých typů renesančních arkád, kterými byla v 16. a 1. polovině 17. století často lemována pestrá škála námětů od náboženských až po světské. Některé arkády mají analogie na hradu Kumburk (*Drnovský 2015*, 45, pol. 126–129). **Motiv 51** (*obr. 8:1*) byl také umístěn do antikizující renesanční arkády, dochoval se však ve větším rozsahu, nežli výše zmíněné. Netypickým prvkem je stylizovaný anděl umístěný do středu oblouku. Analogický motiv pochází z hradu Kumburk a z okolí města Jičína (*Drnovský 2015*, 42, pol. 86; *Tomášková 1999*, 47). Zde pravděpodobně hlavní výjev znázorňoval sebevraždu Lukrecie. Na nález z Pecky se však nedochovaly zbytky ženských vlasů, jako například na Kumburk, ale vrchní část žezla. Musíme tedy počítat s odlišným hlavním motivem, který však byl umístěn do stejně provedené arkády. Torza dvou ženských těl oděných do halen, překrytá tmavě šedou místy až stříbřitou glazurou, mohly v rámci tělesa kachlových kamen sloužit jako akroteria (**motiv 52**; *obr. 8:2*). Netypické zlomky ČVS s identickou polevou jsou v souboru přítomny ve čtyřech případech.

4. CELKOVÉ ZHODNOCENÍ SOUBORU

Zpracování a vyhodnocení souboru středověkých a raně novověkých kachlů z hradu Pecky limituje řada skutečností. Bohužel neznáme bližší nálezy okolnosti jednotlivých nálezů. Chybí nám tedy informace o stratigrafických a prostorových vazbách. Z tohoto důvodu byl kladen při zpracování důraz především na vyhodnocení reliéfu čelních vyhrávacích stěn komorových kachlů. Z hlediska slohového lze vyčlenit kachle s gotickými, renesančními a raně barokními náměty. Časové zařazení nálezů lze

Obr. 6. Hrad Pecka. 1–9 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů

provést pouze orientačně, podle způsobu ztvárnění reliéfů. Chronologicky soubor pokrývá úsek téměř dvou století. Nejstarší reliéfní kachle lze zařadit zhruba do průběhu 2. poloviny 15. století, zatímco nejmladší nálezy pochází z 1. poloviny 17. století. Kupodivu se v souboru nevyskytují kachle zařaditelné do období 2. poloviny 17. století a století následujícího, kdy hrad vlastnili kartuziáni (novověké kachle

jsou přítomny v hradní sbírce, spojitost s hradem však může být nejistá a mohlo by se jednat i o nálezy přinesené z města a z okolí do vznikajícího hradního muzea na počátku 20. století). Pozdně gotické reliéfy mohou souviset s téměř šedesát let trvajícím držbou Hořických z Hořic, zatímco renesanční a raně barokní náměty byly přítomny na Pecce během vlastnictví Škopků z Bílých Otradovic (1532–1612) a Kryštofa Haranta (1603–1624).

Z důvodu chybějících náleзовých okolností nelze blíže určit jednotlivé celky, které tvořily kamnová tělesa. Výjimku představují stylizované rostlinné motivy 33–40, u kterých lze předpokládat, že mohly společně vytvářet v různých kombinacích jedny nebo více kachlových kamen. Podobná situace panuje i u kachlů s miskovitým zahloubením (především motiv 27). Úroveň reliéfu je spíše průměrná a zastoupené náměty odpovídají tehdejší kamnářské produkci. Zajímavý je poměrně nízký výskyt kachlů s náboženskou tematikou. Jako soubor vhodný ke srovnání může sloužit bohatá kolekce kachlů pocházející z hradu Kumburk vzdáleného necelých 12 km (cf. *Drnovský 2015*). Na obou sídlech se objevilo více než sedm totožných motivů. Pro zbylé náměty z Pecky se již nepodařilo dohledat větší množství analogií, a řada reliéfů tedy přináší nové poznatky o pestrosti tehdejší kamnářské výroby.

5. KATALOG MOTIVŮ

Schéma popisu:² 1) základní popis reliéfu; 2) typ kachle; 3) množství; 4) datace; 5) technologie; 6) poznámky (analogie); 7) odkaz na tabulky.

Motiv 1: 1) neúplný, část starozákonního proroka. Dochovány ruce a část mluvicí pásky. Dolní okraj lemován rostlinným motivem; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 258 g; 4) počátek 16. století; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 5:1.

Motiv 2: 1) neúplný, sokolník. Torzo jezdce na koni, zobrazen v kabátci; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 135 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 2:1.

Motiv 3: 1) neúplný, sokolník. Torzo jezdce na koni, oproti motivu 2 má jiný oděv a směr jízdy; 2) komorový, základní; 3) 2 ks, 103 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový; 6) analogie Praha (*Richterová 1982*, 47, pol. 315, 317, tab. 57:2,4), hrad Kumburk (*Drnovský 2015*, 38, pol. 24); 7) obr. 2:2.

Motiv 4: 1) neúplný, hrnčíři. Zachycena torza postav, hrnčířského kruhu a nádoby; 2) komorový, základní; 3) 3 ks, 208 g; 4) závěr 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová. Na jednom střepu drobná kapka zelené glazury; 6) analogie z neznámé lokality na Hořicku (uloženo v muzeu v Hořicích v Podkrkonoší, nepublikováno); 7) obr. 2:3.

Motiv 5: 1) neúplný, dochována část fafrnochů, rámováno kruhovým medailonem; 2) komorový, základní; 3) 2 ks, 63 g; 4) závěr 15. století; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 3:2.

Motiv 6: 1) neúplný, torzo korunovaného lva, náznak písmene za hlavou; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 95 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) –; 7) obr. 2:4.

Motiv 7: 1) neúplný, torzo korunovaného lva, oproti motivu 6 má jinou korunu; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 89 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) –; 7) obr. 2:5.

Motiv 8: 1) neúplný, torzo zadní části lva s rozeklaným ocasem, oproti motivům 6 a 7 jinak orientován; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 91 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) –; 7) obr. 2:6.

Motiv 9: 1) téměř úplný, orlice s korunou umístěná do erbu. V dolních rozích stylizované lilie; 2) komorový, čtvercový, základní; 3) 10 ks, 1214 g, 195 × 195 mm; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) analogie Hradec Králové (*Pavlík – Vitanovský 2004*, 131, pol. 855); 7) obr. 3:1.

Motiv 10: 1) neúplný, pravý dolní roh s částí nohy orlice (?); 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 95 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová, stopy po obtisku dřevěné formy; 6) –; 7) obr. 3:3.

Motiv 11: 1) neúplný, dochovány zlomky dýní? melounů s úponky; 2) komorový, římsový; 3) 2 ks, 271 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, okrový; 6) analogie hrad Kumburk (*Drnovský 2015*, 40, pol. 60); 7) obr. 3:4.

Motiv 12: 1) neúplný, dochován úpon hroznu; 2) komorový, římsový; 3) 1 ks, 104 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 3:7.

Motiv 13: 1) neúplný, dochován úpon hroznu; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 1 ks, 102 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 3:6.

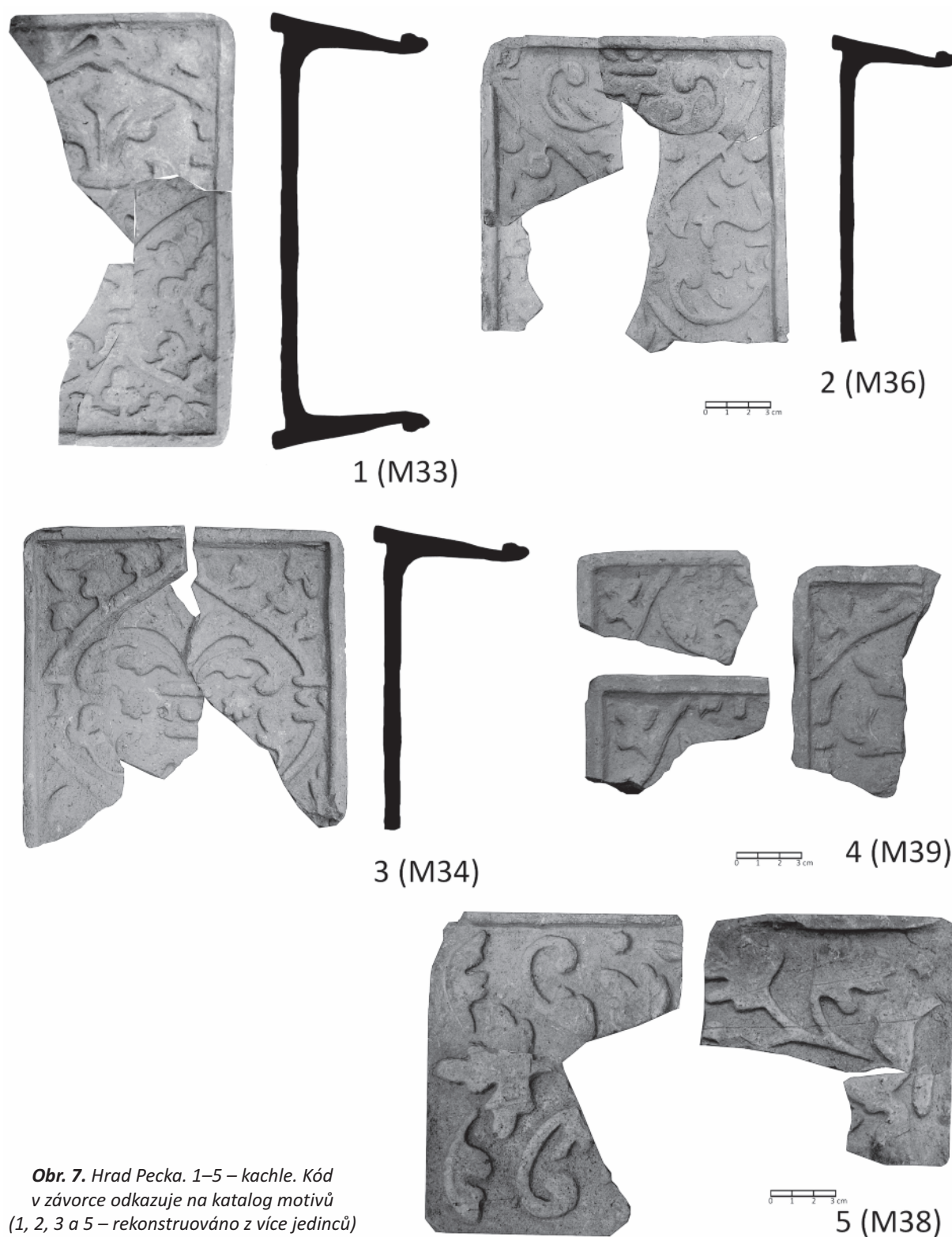
Motiv 14: 1) neúplný, síť kosočtverců; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 1 ks, 250 g; 4) 15. století; 5) režný, světle okrový; 6) analogie neznámá lokalita na Hořicku (uloženo v muzeu v Hořicích v Podkrkonoší, nepublikováno); 7) obr. 3:5.

Motiv 15: 1) neúplný, dochovány zlomky volut; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 1 ks, 89 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 4:6.

Motiv 16: 1) neúplný, dochovány zlomky volut, nahoře ohraničeny provazcem; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 1 ks, 86 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 4:5.

Motiv 17: 1) neúplný, dochovány zlomky volut a úponků vinné révy; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 1 ks, 96 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 4:4.

² Použité zkratky: ČVS – čelní vyhřívací stěna; OL – okrajová lišta; VO – vyhřívací otvor; OVO – okraj vyhřívacího otvoru; ZO – záchytný otvor.

Obr. 7. Hrad Pecka. 1–5 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů (1, 2, 3 a 5 – rekonstruováno z více jedinců)

Motiv 18: 1) neúplný, dochováno cimbuří, v prostoru pod stínkami stylizované čtyřlístky; 2) komorový, římsový, korunní; 3) 2 ks, 120 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, světle okrový; 6) analogie hrad Kumburk (*Drnovský 2015*, 40, pol. 61); 7) obr. 4:1.

Motiv 19: 1) neúplný, dochováno cimbuří, ve stínkách náznaky klíčových střílen, ohraničeno provazcem; 2) ko-

morový, římsový, korunní; 3) 2 ks, 225 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 3:8.

Motiv 20: 1) neúplný, architektonický motiv gotické kružby; 2) komorový, základní, obdélný (?); 3) 5 ks, 511 g; 4) okolo roku 1500; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) –; 7) obr. 4:7.

Motiv 21: 1) neúplný, architektonický motiv katedrály – opěrných pilířů; 2) komorový, základní, obdélný (?); 3) 3 ks, 1604 g; 4) okolo roku 1500; 5) barva střepe šedá, překrytá zelenou transparentní glazurou; 6 –; 7) obr. 4:8.

Motiv 22: 1) neúplný, v levém horním rohu zbytek ocasu ryby (Meluzína? Jonáš?); 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 115 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6 –; 7) obr. 4:3.

Motiv 23: 1) neúplný, v levém horním rohu zbytek ocasu ryby (Meluzína? Jonáš?), ploutev je odlišná oproti motivu 22; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 125 g; 4) 15. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) –; 7) obr. 4:2.

Motiv 24: 1) neúplný, část postavy svírající šíp (sv. Voršila?); 2) komorový, základní; 3) 5 ks, 160 g; 4) 16. století; 5) režný, okrový; 6) analogie v muzeu v Hořicích v Podkrkonoší (nepublikováno); 7) obr. 5:2.

Motiv 25: 1) neúplný, části alegorických postav; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 2 ks, 301 g; 4) 2. polovina 16. století; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 5:4.

Motiv 26: 1) neúplný, část postavy (šlechtice?) v plášti. V levé ruce svírá meč, jež má za opaskem. Pravá ruka pokrčená; 2) komorový, základní; 3) 3 ks, 192 g; 4) 2. pol. 16. století; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 5:3.

Motiv 27: 1) téměř kompletní, miskovitě zahroubení, ohraničené prutovým vývalkem a následně prožlabením, v rozích stylizované rostlinné motivy; 2) komorový, základní; 3) 85 ks, 9810 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, rozměry ČVS 21 × 21 cm, OL složená: plochý hranol – zaoblení, komora kuželovitá nízká (6,5 cm), VO kruhovitý, OVO mělce prožlabené okruží, ZO čockovitý; 6) analogie Louňovice pod Blaníkem (Brych 2004, 202, pol. 525); 7) obr. 5:6.

Motiv 28: 1) neúplný, miskovitě zahroubení, ohraničené prutovým vývalkem a následně prožlabením, v rozích stylizované rostlinné motivy; 2) komorový, základní; 3) 19 ks, 985 g; 4) 16. století; 5) barva střepe světle okrová, překryta bílou engobou a následně zelenou transparentní glazurou, která již na většině míst opadala, OL složená: plochý hranol – zaoblení, komora kuželovitá nízká (6,5 cm), VO kruhovitý, OVO mělce prožlabené okruží, ZO čockovitý; 6) shodný s motivem 23, ale zeleně glazovaný; 7) obr. 5:5.

Motiv 29: 1) neúplný, miskovitě zahroubení, v rozích stylizované rostlinné motivy; 2) komorový, základní; 3) 2 ks, 211 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL složená: hranol – plochý hranol; 6) –; 7) obr. 6:1.

Motiv 30: 1) neúplný, miskovitě zahroubení, v rozích stylizované rostlinné motivy; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 105 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL složená: zaoblení – hranol; 6) –; 7) obr. 6:4.

Motiv 31: 1) neúplný, miskovitě zahroubení; 2) komorový, základní; 3) 9 ks, 1210 g; 4) 2. pol. 16. století; 5) barva střepe světle okrová, překryta bílou engobou a následně zelenou transparentní glazurou, OL složená: hranol – vývalek – prut; 6) –; 7) obr. 6:5.

Motiv 32: 1) neúplný, zrcadlově zahroubení; 2) komorový, základní; 3) 2 ks, 382 g; 4) 16. století; 5) režný, okrový, OL složená: hranol – vývalek – sestupný pásek; 6) –; 7) obr. 6:2.

Motiv 33: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 1; 2) komorový, základní, obdélný formát; 3) 54 ks,

6044 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL hranolová, komora kuželovitá nízká, VO kruhovitý, OVO mělce prožlabené okruží; 6) –; 7) obr. 7:1.

Motiv 34: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 2; 2) komorový, základní, obdélný formát; 3) 21 ks, 2815 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL hranolová, komora kuželovitá nízká, VO čtvercovitý, OVO mělce prožlabené okruží; ZO kruhovitý; 6) analogie hrad Kumburk (Drnovský 2015, 44, pol. 105); 7) obr. 7:3.

Motiv 35: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 2; 2) komorový, základní; 3) 12 ks, 2064 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, povrch ČVS přetažený světlou hlinkou, OL hranolová, komora kuželovitá nízká, VO čtvercovitý, OVO mělce prožlabené okruží; ZO kruhovitý; 6) stejný jako motiv 34, ale přetažený hlinkou; 7) –.

Motiv 36: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 3; 2) komorový, základní, obdélný formát; 3) 32 ks, 4842 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL hranolová, komora kuželovitá nízká, VO čtvercovitý, OVO mělce prožlabené okruží; ZO kruhovitý; 6) –; 7) obr. 7:2.

Motiv 37: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 3; 2) komorový, základní; 3) 7 ks, 881 g; 4) 16. století; 5) barva střepe světle okrová, překryta bílou engobou a následně zelenou transparentní glazurou, OL hranolová, komora kuželovitá nízká, VO čtvercovitý, OVO mělce prožlabené okruží; ZO kruhovitý; 6) stejný jako motiv 36, ale zeleně glazovaný; 7) –.

Motiv 38: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 4; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 13 ks, 1475 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL hranolová, komora kuželovitá nízká, VO kruhovitý, ZO obdélný; 6) –; 7) obr. 7:5.

Motiv 39: 1) neúplný, stylizovaný rostlinný ornament, typ 5; 2) komorový, základní; 3) 8 ks, 706 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL hranolová, komora kuželovitá nízká (6,5 cm), VO kruhovitý, OVO mělce prožlabené okruží, ZO čockovitý; 6) –; 7) obr. 7:4.

Motiv 40: 1) neúplný, blíže nerozdělené stylizované rostlinné ornamenty, které se kvůli zlomkovitosti nepodařilo přiřadit k motivům 33–39; 2) komorový, základní; 3) 65 ks, 3087 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový, OL hranol; 6) –; 7) –.

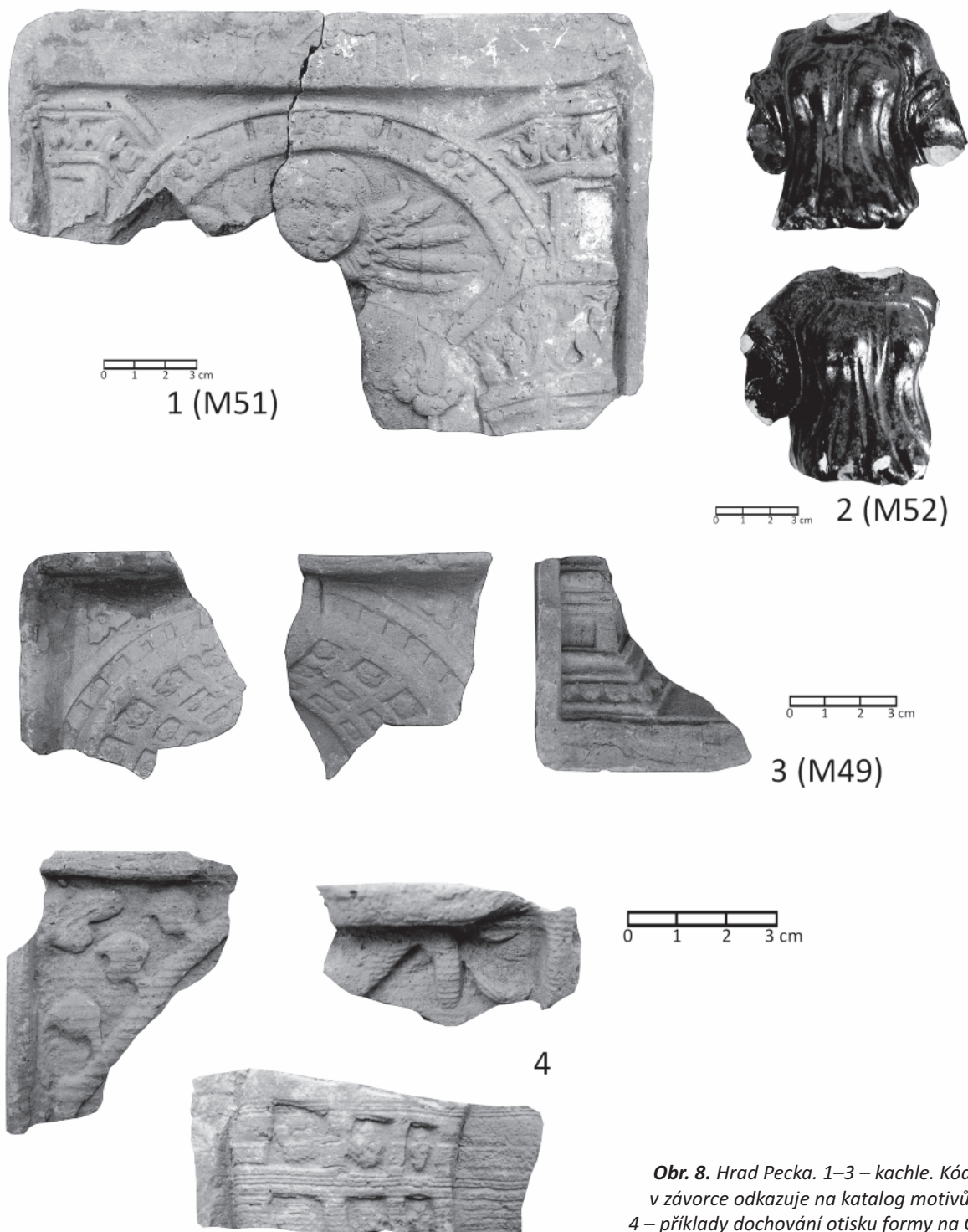
Motiv 41: 1) neúplný, dochována rozvilina s akanty; 2) komorový, římsový, korunní?; 3) 1 ks, 96 g; 4) 16. století; 5) režný, světle okrový; 6) –; 7) obr. 6:3.

Motiv 42: 1) neúplný, při krajích rostlinné motivy; 2) komorový, římsový?; 3) 4 ks, 128 g; 4) přelom 16. a 17. století; 5) barva střepe světle okrová, překryta bílou engobou a následně černou transparentní glazurou; 6) –; 7) –.

Motiv 43: 1) neúplný, při kraji akantový listovec; 2) komorový, římsový?; 3) 3 ks, 113 g; 4) přelom 16. a 17. stol.; 5) barva střepe světle okrová, překryta bílou engobou a následně tmavě zelenou transparentní glazurou; 6) –; 7) –.

Motiv 44: 1) neúplný, dochovány zbytky rozvilin s akanty; 2) komorový, římsový; 3) 4 ks, 523 g; 4) 16. století; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 6:8.

Motiv 45: 1) neúplný, dochovány zbytky rozvilin s akanty; 2) komorový, římsový; 3) 3 ks, 287 g; 4) 16. století; 5) barva střepe světle okrová, překryta bílou engobou a následně světle zelenou, která již na většině míst opadala; 6) stejný jako motiv 44, ale glazovaný; 7) –.

Obr. 8. Hrad Pecka. 1–3 – kachle. Kód v závorce odkazuje na katalog motivů; 4 – příklady dochovaní otisku formy na ČVS

Motiv 46: 1) neúplný, dochován kruhový medailon, vymezený vývalkem. V rozích stylizované rostlinné motivy; 2) komorový, základní; 3) 3 ks, 456 g; 4) 16. století; 5) režný, barva stěpu okrová, OL hranol; 6) –; 7) obr. 6:9.

Motiv 47: 1) neúplný, zlomek kruhového medailonu s rostlinou bordurou; 2) komorový, základní; 3) 3 ks, 189 g; 4) pol. 16. století; 5) režný, okrový; 6) –; 7) obr. 6:7.

Motiv 48: 1) nedochován, v rohu ČVS rostlinný motiv; 2) komorový, základní; 3) 2 ks, 210 g; 4) 16. století; 5)

režný, okrový, OL složená: hranol – prut – sestupný pásek; 6) –; 7) –.

Motiv 49: 1) celkem 19 různých typů renesančních arkád ohraničujících nedochované motivy; 2) komorový, základní; 3) 23 ks, 2959 g; 4) 16. století; 5) režný, okrový, v jednom případě překryto bílou engobou a zelenou transparentní glazurou, OL hranolová; 6) některé mají analogie z hradu Kumburku (Drnovský 2015, 45, pol. 126–129); 7) obr. 8:3.

Motiv 50: 1) nedochován, v rohu ČVS kruhová výseč s rostlinným motivem; 2) komorový, základní; 3) 1 ks, 115 g; 4) 16. století; 5) režný, okrový, OL složená: plochý hranol – hranol; 6) –; 7) –.

Motiv 51: 1) neúplný, blíže nerozpoznatelný motiv, umístěný do renesanční arkády se stylizovaným andělem, dále dochován vršek žezla?; 2) komorový, základní; 3) 2 ks, 125 g; 4) pol. 16. století; 5) režný, okrový, OL hranolová; 6) analogie hrad Kumburk a okolí města Jičín

(Drnovský 2015, 42, pol. 86; Tomášková 1999, 47); 7) obr. 8:1.

Motiv 52: 1) neúplný, torzo ženské postavy; 2) součást komorového, římsového, korunního kachle?; 3) 2 ks, 200 g; 4) 1. pol. 17. století; 5) barva střepu světlá, překryta bílou engobou a následně tmavě šedou, místy až stříbřitou transparentní glazurou; 6) v souboru jsou přítomny i čtyři netypické zlomky stejných technologických vlastností; 7) obr. 8:2.

LITERATURA

- Brych, V. 2004: Kachle doby gotické, renesanční a raně barokní. Výběrový katalog Národního muzea v Praze. Praha.
- Drnovský, P. 2015: Pozoruhodný soubor kachlů z hradu Kumburku, okr. Semily, Archeologie ve středních Čechách 19, 379–410.
- Durdík, T. – Sušický, V. 2010: Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Východní Čechy. Praha.
- Kociánová, V. – Pavel, P. – Tomíček, O. 2010: Novopacko. Hrad a městy Pecka. Jičín.
- Paolík, Č. – Vitanovský, M. 2004: Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha.
- Richterová, J. 1982: Středověké kachle. Praha.
- Sedláček, A. 1887: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl V. Podkrkonoší. Praha.
- Šimek, T. a kol. 1989: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Východní Čechy VI. Praha.
- Tomášková, M. 1999: Některé aspekty výskytu kamnářských výrobků na Jičínsku. Seminární práce, Ústav archeologie a muzeologie FF MU. Brno.

AN ASSEMBLAGE OF STOVE TILES FROM PECKA CASTLE, JIČÍN DISTRICT

The Museum of Eastern Bohemia in Hradec Králové owns an assemblage of archaeological finds from Pecka Castle which contains more than 550 fragments of medieval and early modern stove tiles. The find circumstances are unfortunately unknown, so the assemblage was mainly evaluated based on the motifs on front heating panels of chamber stove tiles. In total, 16 fragments of pot-shaped stove tiles were identified within the assemblage. Chamber stove tiles represent the main part of the collection. Fifty-two decorative motifs were identified, however, the high level of fragmentation resulted in the fact that the images were only determinable on 103 fragments. The stove tiles belonging to the Gothic style feature secular, heraldic and ornamental motifs. The Renaissance and early Baroque stove tiles feature religious themes, too, apart from the already mentioned motifs. Dating of the finds can only be done approximately, based on the rendering of reliefs. The assemblage chronologically spans a period of almost two centuries. The earliest relief stove tiles can be dated to the second half of the 15th century, while the latest finds date from the first half of the 17th century.

Due to unclear find circumstances, the individual complexes forming the stove units cannot be identified. An exception are the stylized plant motifs 33–40, where it is reasonable to suppose that they might have formed one or more tiled stoves in different combinations. The same is valid for stove tiles with bowl-shaped depressions (especially motif 27). The workmanship of reliefs is mediocre and the depicted topics are quite typical of the period. The rich collection of stove tiles from Kumburk Castle (less than 12 km away) can be used for comparison. More than seven identical motifs have been documented in both residences. However, it has not been possible to identify convincing analogies for the remaining images from Pecka Castle and therefore many of the reliefs provide new information on the colourfulness of stove tile production in that period.

Fig. 1. Pecka Castle. 1 – location of Pecka Castle in relation to the town of Nová Paka; 2 – ground floor of the castle with the different construction phases marked

Fig. 2.–8. Pecka Castle. Stove tiles. The code in brackets refers to the catalogue of motifs (8:4 – examples of imprints of the mould preserved on the front heating panel)

English by Jan Machula